

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті розглядаються питання використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) під час навчального процесу. Доведено, що нові технології навчання на основі засобів ІКТ дають змогу збільшити швидкість сприймання, розуміння та глибину засвоєння величезного масиву знань. Використання засобів ІКТ зумовлено тим, що в комп'ютерних технологіях закладені невичерпні можливості для навчання на якісно новому рівні. Наголошується, що в більшості навчальних закладів відсутні фахівці з розробки і експлуатації інформаційних систем, відзначається недостатній досвід і кваліфікація в педагогічного та адміністративного персоналу в галузі використання інформаційних технологій. Нові засоби навчання і нові технології вимагають високого ступеню підготовленості і готовності застосовувати різні досягнення ІКТ. У статті зацентовано увагу на тому, що розвиток засобів інформаційно-комунікаційних технологій в освіті змінює систему освіти загалом. Ці зміни стосуються як інфраструктури, так і змісту освіти.

Ключові слова: інформаційно-комунікативні технології, модель освіти, засоби навчання, інформатизація, інформаційні технології, освіта, мультимедійність.

У сучасний період розвитку України відбувається становлення нової системи освіти, що орієнтована на входження країни у світовий освітній простір. Освіта є основою розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорукою майбутнього України. Інформатизація практично у всіх областях людської діяльності є глобальною тенденцією світового розвитку. У світі складається глобальне інформаційне суспільство, єдність якого забезпечено сучасними технологіями. Розвиток інформаційних технологій в освіті змінює систему освіти в цілому. Ці зміни зачіпають як інфраструктуру, так і зміст освіти.

Сучасність вимагає нових підходів до навчального процесу нових методів, форм подання навчальної інформації. Одним із таких підходів є використання інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) під час навчального процесу. Використання ІКТ дозволяє інтенсифікувати освітній процес, прискорити передачу знань і досвіду, а також підвищити якість навчання й освіти.

Можливості сучасних інформаційних технологій в освіті зумовлюють нову модель освіти: освіта не обмежена просторовими, тимчасовими і інституційними рамками, оскільки з'являються нові форми освітніх практик, які не вписуються в традиційну схему навчання.

Останнім часом зросла кількість досліджень, предметом яких стало використання ІКТ у навчальному процесі. Цій темі в Україні присвячені дослідження таких науковців, як: О. М. Бондаренко, В. Ф. Заболотний, Г. О. Козлакова, О. А. Міщенко та інші. Розробкою і впровадженням в навчальний процес нових інформаційних технологій активно займаються такі дослідники, як С. У. Новиков, Т. А. Попілов та інші.

Так, В. Ф. Заболотний, обгрунтовуючи необхідність використання ІКТ в освітньому процесі, зазначив, що дидактичні можливості певних технічних засобів співвідносять з певними багажними характеристиками. І. А. Смольяннікова зазначає, що сучасний фахівець будь-якої галузі повинен володіти навичками використання інформаційних та комунікаційних технологій у професійному контексті. Сучасний рівень розвитку суспільства вимагає від тих, хто навчається, досвіду існування в інформаційному просторі [1].

Дослідження в області інформатизації освіти внесли Р. Вільямс, Н. Вірт, Д. Грісс, Е. Дейкстра, П. Деннинг, Д. Коллінс, Д. Кнут, С. Пейперт, Б. Хантер і ін.

Мета статті – розкрити особливості застосування засобів ІКТ як якісного підґрунтя для забезпечення навчання майбутніх фахівців та переходу до нової моделі освіти.

Яскравим прикладом трансформації освітніх практик на основі мережевих технологій є дистанційна освіта. Інформатизація освіти є сфера науково-практичної діяльності людини, спрямованої на застосування технологій і засобів збору, зберігання, обробки і поширення інформації, що забезпечує систематизацію наявних та формування нових знань у сфері освіти для досягнення психолого-педагогічних цілей навчання і виховання [3].

Інформатизація має три взаємопов'язані процеси [4]:

- 1) медіатизацію – процес удосконалення засобів збору, зберігання і поширення інформації;
- 2) комп'ютеризацію – процес удосконалення засобів пошуку та обробки інформації;
- 3) інтелектуалізацію – процес розвитку знань і здібностей людей до сприйняття інформації, що закономірно зумовлює підвищення інтелектуального потенціалу суспільства, включаючи можливість використання засобів штучного інтелекту.

Інформатизація освіти в повному обсязі включає ці процеси. Прояви медіатизації (англ. *mediatization*) – різноманітні бази знань за окремими напрямками підготовки, електронні бібліотеки, електронні навчальні оболонки тощо. Комп'ютеризація проявляється в оснащенні комп'ютерних кабінетів, підключенні до мережевих ресурсів, освоєнні мультимедійних інтерактивних засобів навчання. Найбільш складним у цьому переліку є процес інтелектуалізації. Освіта спрямована не стільки на засвоєння знань, скільки на можливості управління ними. Можливості засобів ІКТ, що використовуються в освіті, забезпечують [5]:

- віртуальну присутність і суб'єктів, і об'єктів освітнього процесу;

- інтерактивність, швидкий зворотний зв'язок між користувачем і засобами ІКТ;
- комп'ютерну візуалізацію інформації про досліджувані об'єкти або закономірності процесів, явищ, як реальних, так і «віртуальних»;
- використання досить великих обсягів інформації з можливістю її передачі, легкого доступу та звернення до інформаційного ресурсу, в тому числі глобальної мережі Інтернет;
- автоматизацію процесів обчислювальної, інформаційно-пошукової діяльності, обробки результатів демонстраційних і лабораторних експериментів, які реально протікають, так і представлених на екрані, з можливістю багаторазового повторення фрагментів або самого експерименту;
- автоматизацію процесів інформаційно-методичного забезпечення, організаційного управління навчальною діяльністю і контролю результатів засвоєння.

Особливу увагу в процесі інформатизації освіти необхідно приділяти кадровому забезпеченню.

Інформаційне середовище значно полегшує цей процес. До проблем інформатизації освіти, на наш погляд, слід віднести зміщення акцентів із надбання знань у бік оволодіння способами пошуку інформації. Для вільного орієнтування в сучасному високотехнологічному світі базові знання так само необхідні, як необхідні вони були в індустріальному суспільстві.

Автоматизація інтелектуальної діяльності не повинна знижувати інтелектуальні здібності окремих людей. Система освіти повинна сформувати критерії освіченості і мотивацію учнів отримувати відповідну освіту. Навіть в умовах інформаційного суспільства кожен повинен вміти дати відповідь без Інтернету. На жаль, на практиці це не так.

У даний час спостерігається ряд протиріч педагогічного, методологічного, наукового характеру в руслі інформатизації вищої освіти. Так, існує суперечність між орієнтацією педагогічної практики на інтенсивний процес інформатизації вищої освіти (комп'ютеризація, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес, формування інформаційної культури особистості) і відсутність встановлених загальноприйнятих методологічних і теоретичних основ процесу інформатизації, її стратегічних перспектив розвитку. Інша суперечність складається між активним насиченням освітньої системи комп'ютерними засобами та відсутністю бажаного результату якості підготовки фахівців, між впровадженням нових інформаційно-комунікаційних технологій у педагогічний процес і невідповідністю педагогічних кадрів та учнів до оволодіння ними. При цьому залишається далекою від досконалості підготовка кадрів, які повинні здійснювати інформатизацію вищої освіти. Існує також протиріччя між необхідністю формування інформаційної культури особистості незалежно від спрямованості закладу вищої освіти (технічний або гуманітарний) і реаліями сучасної практики, коли в середовищі педагогічних кадрів спостерігається недостатній розвиток інформаційної культури викладачів, їх небажання застосовувати інформаційні технології і недооцінка можливостей комп'ютерного навчання, особливо в гуманітарних областях. Комп'ютерні технології розвиваються стрімко, темпи ж їх осмислення викладачами-методистами відстають від теоретичних розробок. Це призводить до нового протиріччя: між наявністю оновлених і вдосконалених технічних засобів навчання і відставанням розробки методики їх впровадження у вищу освіту. У сучасній освітній системі поширення навчальної інформації та взаємодія студентів і викладачів здійснюються за допомогою супутникового зв'язку, комп'ютерних телекомунікацій, ефірного та кабельного телебачення, мультимедіа, комп'ютерних навчальних систем. Упровадження інформаційних технологій у різні галузі сучасної системи освіти приймає все більш масштабний і комплексний характер. При цьому важливо розуміти, що інформатизація освіти забезпечує досягнення двох стратегічних цілей. Перша з них полягає в підвищенні ефективності всіх видів освітньої діяльності на основі використання інформаційних і телекомунікаційних технологій. Друга – в підвищенні якості підготовки фахівців із новим типом мислення, що відповідає вимогам інформаційного суспільства [2].

Під час розробки програмних засобів навчання необхідно враховувати вимоги Державного освітнього стандарту вищої професійної освіти (ДОС ВПО) до випускників вузу. Поняття засобів інформатизації освіти значно ширше поняття комп'ютерних засобів навчання. Крім останніх, до засобів інформатизації освіти відносяться і різні комп'ютерні засоби інформатизації організаційно-управлінської діяльності установ освіти, засоби методичного та контрольованого призначення, засоби інформаційного забезпечення позааудиторної та науково-дослідницької діяльності, інструментальні засоби. Традиційно інформатизація освіти здійснюється за двома основними напрямками: керованим і некерованим. Керована інформатизація освіти – це організований процес, що підтримується матеріальними ресурсами. В її основі лежать обґрунтовані загальновізані концепції і програми. Некерована інформатизація освіти реалізується знизу з ініціативи працівників системи освіти і охоплює найбільш актуальні сфери освітньої діяльності та предметні галузі. Особливу проблему інформатизації вищої освіти являє підготовка і перепідготовка педагогічних кадрів для застосування засобів інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі [7; 8].

Основними завданнями підготовки педагогів у галузі інформатизації освіти є:

- формування уявлень ролі комп'ютеризації вищої освіти, видів інформаційних технологій і методів їх застосування;
- ознайомлення з позитивними і негативними аспектами використання інформаційних технологій в освіті;

- вивчення досвіду застосування інформаційних технологій у вищих навчальних закладах;
- розвиток особистої інформаційної культури.

Аналіз процесів інформатизації системи освіти виявляє істотні проблеми. У більшості навчальних закладів відсутні фахівці з розробки і експлуатації інформаційних систем, відзначається недостатній досвід і кваліфікація в педагогічного та адміністративного персоналу в галузі використання інформаційних технологій. Окрему проблему представляє якість і роз'єднаність існуючих засобів інформатизації, що використовуються в освітніх цілях. Незважаючи на те, що з кожним роком випуск подібних засобів неухильно зростає, більшість із них знаходяться в стадії розвитку. Слід підкреслити відсутність інтерфейсного, технологічного, змістового і інформаційного зв'язку між окремими засобами інформатизації освіти, задіяними в різних напрямках діяльності навчальних закладів. Як правило, подібні засоби ніяк не пов'язані між собою і не виправдано дублюють одну і ту ж інформацію, що дуже часто призводить до змістовних і методологічних колізій [6].

Засоби, задіяні в процесах інформатизації освіти, потребують принципово різних методичних і технологічних підходів, визначають істотні вимоги до знань і вмінь учнів, що негативно позначається на ефективності системи підготовки кадрів. Відсутність єдиних підходів до створення нових засобів інформатизації стримує розробку, впровадження та ефективне використання інформаційних технологій в освіті. Ще однією проблемою, пов'язаною з розробкою і використанням інформаційних технологій і ресурсів в освіті, є практична неможливість універсальної підготовки педагогічних кадрів, здатних комплексно використовувати переваги інформаційних технологій у професійній діяльності. Нерідкі ситуації, коли учасникам навчального процесу доводиться опановувати непотрібними додатковими прийомами оперування з технічним обладнанням, програмним забезпеченням і змістовним наповненням для кожного окремого засобу інформатизації.

Висновки. Інформатизація істотно вплинула на процес здобуття знань. Нові технології навчання на основі ІКТ дозволяють збільшити швидкість сприймання, розуміння та глибину засвоєння величезного масиву знань. Використання ІКТ зумовлено тим, що в комп'ютерних технологіях закладені невичерпні можливості для навчання на якісно новому рівні. Вони дають широкі можливості для розвитку особистості і реалізації її здібностей. ІКТ істотно підсилюють мотивацію вивчення, підвищують рівень індивідуалізації навчання, інтенсифікують процес навчання. Нові засоби навчання і нові технології вимагають високого ступеню підготовленості і готовності застосовувати різні досягнення ІКТ.

Використана література:

1. Андреев А. А. Компьютерні та телекомунікаційні технології в сфері освіти / А. А. Андреев. // Шкільні технології. – 2007. – № 3. – С. 151–170.
2. Васюков Ю. В. Сучасні освітні інноваційні концепції. Педагогічні теорії, технології, досвід: монографія / Ю. В. Васюков. – Харків, 2000. – 120 с.
3. Гевко І. В. Формування і розвиток професіоналізму вчителя технологій: теорія і методика: монографія / І. В. Гевко. – Кам'янець-Подільський: Аксиома, 2017. – 392 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб / І. М. Дичківська. – Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова: Київ: Академвидав, 2004. – 352 с.
5. Зеер Э. Ф. Профессиональное самоопределение и потенциал профессионала / Э. Ф. Зеер. // Мир психологии. – 2005. – С. 141–147.
6. Кулик Є. В. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів трудового навчання до педагогічної дослідницької діяльності: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04 / Кулик Є. В.; Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2006. – 421 с.
7. Макаренко Л. Л. Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури педагога: монографія / Л. Л. Макаренко; за наук. ред. проф. С. М. Яшанова. – Київ: ФОП Гринь Д. С., 2012. – 480 с.
8. Торубара О. М. Інформаційні технології у професійній підготовці майбутніх учителів трудового навчання: монографія / О. М. Торубара. – Чернігів: ЧДПУ, 2009. – 304 с.

References:

1. Andriev A. A. Kompiuterni ta telekomunikatsiini tekhnolohii v sferi osvity / A. A. Andriev // Shkilni tekhnolohii. – 2007. – № 3. – S. 151–170.
2. Vaskov Yu. V. Suchasni osviti innovatsiini kontseptsii. Pedagogichni teorii, tekhnolohii, dosvid : monohrafiia / Yu. V. Vaskov. – Kharkiv, 2000. – 120 s.
3. Hevko I. V. Formuvannia i rozvytok profesionalizmu vchytelia tekhnolohii: teoriia i metodyka: monohrafiia / Ihor Vasylovych Hevko. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2017. – 392 s.
4. Dychkivska I. M. Innovatsiini pedagogichni tekhnolohii: navch. posib / I. M. Dychkivska ; Nats. ped. un-t im. M. P. Drahomanova. – Kyiv : Akademvydav, 2004. – 352 s.
5. Zeer E. F. Professional'noe samoopredelenie i potencial profesionala / E. F. Zeer. // Mir psihologii. – 2005. – S. 141–147.
6. Kulyk Ye. V. Teoriia i praktyka pidhotovky maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia do pedagogichnoi doslidnytskoi diialnosti : dys. ... dokt. ped. nauk : 13.00.04 / Ye. V. Kulyk ; Ternopilskyi natsionalnyi pedagogichniy un-t im. V. Hnatiuka. – Ternopil, 2006. – 421 s.
7. Makarenko L. L. Teoretychni ta metodychni osnovy formuvannia informatsiinoi kultury pedahoha : monohrafiia / L. L. Makarenko ; za nauk. red. prof. S. M. Yashanova. – Kyiv : FOP Hryn D. S., 2012. – 480 s.
8. Torubara O. M. Informatsiini tekhnolohii u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh vchyteliv trudovoho navchannia : monohrafiia / O. M. Torubara. – Chernihiv : ChDPU, 2009. – 304 s.

Гевко И. В. Информатизация образования: проблемы и перспективы развития

В статье рассматриваются вопросы использования информационно-коммуникативных технологий (ИКТ) в учебном процессе. Доказано, что новые технологии обучения на основе ИКТ позволяют увеличить скорость восприятия, понимания и глубину усвоения огромного массива знаний. Использование ИКТ обусловлено тем, что в компьютерных технологиях заложены неисчерпаемые возможности для обучения на качественно новом уровне. Отмечается, что в большинстве учебных заведений отсутствуют специалисты по разработке и эксплуатации информационных систем, отмечается недостаточный опыт и квалификация у педагогического и административного персонала в области использования информационных технологий. Новые методы обучения и новые технологии требуют высокой степени подготовленности и готовности применять различные достижения ИКТ. В статье акцентировано внимание на том, что развитие информационных технологий в образовании меняет систему образования в целом. Эти изменения затрагивают как инфраструктуру, так и содержание образования. Новые методы обучения и новые технологии требуют высокой степени подготовленности и готовности применять различные достижения ИКТ.

Ключевые слова: информационно-коммуникативные технологии, модель образования, методы обучения, информатизация, информационные технологии, образование, мультимедийность.

Hevko I. V. Information education: problems and prospects for development

The article deals with the use of information and communication technologies (ICT) during the educational process. It is proved that new technologies of learning based on ICT can increase the speed of perception, understanding and depth of assimilation of a vast array of knowledge. The use of ICT is due to the fact that the computer technology provides inadequate opportunities for training on a qualitatively new level. It is noted that in most educational institutions there are no specialists in the development and operation of information systems, lack of experience and qualifications in pedagogical and administrative staff in the field of information technology use. New means of learning and new technologies require a high level of readiness and readiness to apply different achievements of ICT. The article emphasizes that the development of information technology in education changes the system of education in general. These changes affect both the infrastructure and the content of education. New means of learning and new technologies require a high level of readiness and readiness to apply different achievements of ICT.

Key words: information and communication technologies, model of education, means of training, informatization, information technologies, education, multimedia.

УДК 378.041:355.085.5

Гузиніна Т. В.

**ВПРАВИ НА ПЕРЕКЛАД ЯК ОДИН ІЗ ЕФЕКТИВНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ**

У статті йдеться про традиційні та сучасні підходи до вивчення іноземної мови. Розкрито потенційні можливості вправ на переклад, які сприяють усебічному засвоєнню іноземної мови на різних лінгвістичних рівнях: лексичному, граматичному, синтаксичному. Визначено, що основними видами навчального перекладу є письмовий переклад, що виконується курсантами на аудиторних заняттях або на самостійній підготовці, а також послідовний (як правило, за пропозиціями або фразами) усний переклад, що виконується безпосередньо на заняттях. Під час виконання таких вправ курсанти не тільки формують навички самостійного перекладу, а й відбувається усвідомлений процес засвоєння мовної системи (введення нової лексики та граматичного матеріалу, добір лексичних відповідностей двома мовами, способи перекладу певних граматичних конструкцій), а також перевірка розуміння прочитаного або прослуханого тексту. Доведено багатofункціональність вправ на переклад під час підготовки курсантів військових закладів вищої освіти.

Ключові слова: вправа, підхід, переклад, засіб, іноземна мова, курсант, фахівець, мовна система, граматична конструкція.

Підготовка сучасного військового фахівця передбачає глибоке оволодіння іноземною мовою. Якщо раніше іноземна мова розглядалася як зброя в боротьбі з потенційним ворогом, то сьогодні вона стає засобом співпраці з європейськими та світовими військовими блоками. Вивчення іноземної мови у військовому ЗВО вимагає знань шкільного курсу та адаптованого навчального матеріалу, що передбачає врахування специфіки галузі майбутньої військової спеціальності. Навчальний процес будується на основних положеннях організації іншомовного середовища, конкретизації мовного і мовленнєвого арсеналу курсанта стосовно військової специфіки, використання комп'ютерних та мультимедійних засобів. Важливого значення за таких умов набувають стійкі сформовані уміння навчального перекладу, який як специфічну вправу виділяють як традиційні, так й інноваційні методики навчання. Саме тому обрана тема є актуальною.

Питаннями підготовки сучасного військового фахівця займалися В. Богущкий, О. Барабанщіков, О. Кобенко, Б. Покровський, М. Рудний. У працях цих дослідників звернено увагу на особливості підготовки курсантів до розв'язання важливих професійно значущих задач. Актуальні аспекти іншомовної підготовки студентів закладів вищої освіти розглядають І. Березнева, О. Гончар, О. Гончарова, І. Костікова, Н. Моргунова та інші. Проте проблема використання перекладу як ефективного вправи з вивчення іноземної